

IX. Český jazyk – sloh

(středa 17. 3. 2021)

1) Pokud stihnu zkontrolovat, zhodnotíme si vaše charakteristiky pohádkové postavy.

2) Zopakujeme, co víme o popisu děje – využití, zásady, jazykové prostředky. (ve staré učebnici s. 145)

3) Zápis do sešitu:

Popis děje

- vystihuje události a jejich složky v časových vztazích

- výběr výrazů: slovesa, časová příslovce (nejprve, současně, dodatečně, nakonec, poté, průběžně...), další vyjádření časových okolností (před zahájením, v průběhu, po dokončení, jakmile, zatímco, kdykoliv...)

- odborná pojmenování (termíny)

- návod k použití, instrukce, popis zážitku...

4) Pročteme a zhodnotíme jednotlivé zvláštní popisy děje podle učebnice s. 145-147 (co stihneme).

B. Úkoly a cvičení

1. a) *Sledujte popis děje:*

Rozdělávání ohně

Oheň je živěn vzduchem, udusí se, když nemůže dýchat. Kdo to dovede, rozdmýchá jasný plamen i z posledních zbytků jisker, vrátí život špatně srovnanému ohni a pomůže mokrému dříví. Je to lesní věda.

Zjistíš, odkud vítr vane, i slabý vánek poznáš nasliněným prstem.

145

Klekni si k ohništi, hlavu dej nízko k zemi a uvaž, kde ještě je žhavé jádro nebo nezuživý plamének. Pak zhluboka naber dech a mírně, přátelsky a dlouze ohni domlouvej. Nejprve foukej v krátkých dávkách a potom v delších, silnějších, až zachytíš jasný plamen, živý, nový. Výdechy se prodlužují, jsou mohutnější – jako v kovářské výhni... Hoří!

(Podle F. A. Elstnera)

b) Autor v popisu střídá mluvnickou osobu. Jak a proč?

2. a) Všimněte si, že i náladové snímky (subjektivní popis) mohou postihovat přírodu v pohybu:

Podzim

slova pohybu

Tak už zase padá listí, den se krátí, slunce nemá tu sílu, co mívalo v létě. Jako každý rok znovu a znovu, loni, letos a zase příští rok. Pokaždé totéž.

Každý rok se vkrádá ta melancholie do našich dnů. Studenti pláčou nad koncem prázdnin. Prázdniny! Ten báječný čas plný dobrodružství, setkání, slunce a vody. Prší. Jak by ne. Přišel podzim.

- b) Charakterizujte výběr sloves a větnou stavbu v předcházejícím žákovském textu. *slova dusinného rozpoložení*
c) Kdo, kdy a pro koho asi napsal tento text?

3. a) Čím následující text připomíná modlitbu?

Modlitba koně

pro modlitbu

Nasyť mě, pane, napoj mě a dej mi čistou, prostornou stáj, když skončena je denní práce.

Mluv se mnou, neboť Tvůj hlas mi nahrazuje otěže. Budeš-li ke mně laskavý, budu Ti sloužit s radostí a najdeš místo v mém srdci.

Netrhej otěžemi, prosím, nesahej po biči. Dej mi čas, abych pochopil Tvůj záměr. A nebij mě, když Ti nerozumím. Neměj mě za nepozorného, když nesplním Tvou vůli – možná že sedlo nebo podkovy nejsou v pořádku.

Neuvazuj mě příliš krátce, nestříhej mi ocas, je totiž mou jedinou zbraní proti mouchám a komárům.

Až poznáš, že se mé dny krátí, že Ti již nebudu moci sloužit, můj milovaný pane, nenech mě, prosím, hladovět a mrznout a neprodávej mě. Buď tak dobrotný a připrav mi rychlou, milosrdnou smrt a Bůh se Ti odmění zde i na věčnosti.

(Podle A. Jelínka)

- b) Změňte text tak, že slovesa převedete do 3. os. j. č., a pozorujte, jak nyní působí. Který text je působivější, původní, nebo upravený?

zdravá působivost

4. Následující popis je vlastně instrukcí, jak konat určitou činnost, sestavenou z řady úkonů:

Postup při pozorování hmyzu

Důkladně si prohlédněte tělo hmyzu, jeho celkový tvar a barvu.

Prostudujte jednotlivé části těla: hlavu s přívěsky (tykadla ...), článkovanou hrud', nožky, křídla, zadeček.

Nakreslete pozorovaný druh tužkou a pastelkami, malé formy v 5–10násobném zvětšení.

Změřte délku tvora a části jeho těla.

Všimněte si, v jakém prostředí žije.

Sledujte jeho činnost a zvláště to, jak se pohybuje (běhá, leze, létá).

Zjistěte, co dělá, když vycítí nablízku nebezpečí.

Určete druh podle obrazového atlasu zvířat a podle klíče.

Zapište výsledky pozorování a měření. Nezapomeňte ani na údaje o místě a času pozorování.

(Podle M. Zapletala)